

Jarosław Kłaczko

Historia kultury i dziedzictwo kulturowe Warmii i Mazur : bibliografia za lata 1990-2009, Izabela Lewandowska, Anita Romulewicz, Olsztyn 2010 : [recenzja]

Komunikaty Mazursko-Warmińskie 2 (272), 432-433

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Izabela Lewandowska, Anita Romulewicz, *Historia kultury i dziedzictwo kulturowe Warmii i Mazur. Bibliografia za lata 1990–2009*, Olsztyn 2010.

Na olsztyńskim rynku wydawniczym pojawiła się pod koniec 2010 r. cenna pozycja bibliograficzna. Jest nią licząca 265 stron *Historia kultury i dziedzictwo kulturowe Warmii i Mazur. Bibliografia za lata 1990–2009*. Znalazły się tutaj prace opublikowane już w nowej rzeczywistości politycznej, po upadku systemu komunistycznego w 1989 r.

Autorkami są Izabela Lewandowska z Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego i Anita Romulewicz z Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. Emilii Sułkertowej-Biedrawiny w Olsztynie. Ta ostatnia instytucja jest także formalnym wydawcą omawianego dzieła, którego druk sfinansowały: Narodowe Centrum Kultury, Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Patronat nad projektem objęło Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Problem zarysowany w tytule w pełni odpowiada skomplikowanym w przeszłości, ale jakże bogatym w wydarzenia dziejom Mazur i Warmii. Obszar ten przez wieki kształtował swoją tożsamość regionalną dzięki występującej tutaj zawsze mozaice narodów i religii. Najpierw, we wczesnym średniowieczu, było to sąsiedztwo pogańskich Prusów i niemieckojęzycznych chrześcijan. Następnie powstało pogranicze prusko-polsko-niemiecko-litewskie, aby ostatecznie, po zakończeniu II wojny światowej, przybrać w głównej mierze oblicze polsko-ukraińskie. W XIX w. na obszarze wymienionym w tytule kształtują się grupy ludności rodzimej, tj. Mazurzy i mniej od nich liczni Warmiacy. To właśnie część tej ludności po 1945 r., wraz z napływającą na ten obszar ludnością polską (z terenów Polski centralnej, Mazowsza, Wileńszczyzny oraz Śląska Cieszyńskiego) i ukraińską przesiedloną w ramach akcji „Wisła”, stworzyły tutaj nowe społeczeństwo regionu warmińsko-mazurskiego.

Większość z omawianych grup etnicznych i narodowych przez setki lat pobytu na tej ziemi stworzyła stały kanon składający się na *ethnicum*. Kształtowały go przede wszystkim: lokalny język (gwara, dialekt), sposób ubierania się, zwyczaje życia codziennego, rytuały rodzinne i lokalne, sposób okazywania uczuć religijnych. W historii dziedzictwa kulturowego przeplatają się więc spuścizny duchowa z materialną. Jest to coś naturalnego i szczególnie widocznego w tradycji religijnej (np. wyposażenie wnętrz kościołów).

Autorki bibliografii podeszły do badanego przez nie problemu bardzo szczegółowo. Już sam wstęp do książki jest przewodnikiem opisującym badaną naukę. Znalazły się tutaj definicje „dziedzictwa kulturowego” (jedna z Wikipedii – co jest symptomatycznym znakiem, wskazującym na zastosowanie w nauce informacji po-

chodzących z Internetu). Autorki wymieniły również dyscypliny badawcze, które zajmują się dziedzictwem kulturowym (archeologia, etnografia, etnologia, językoznawstwo, folklorystyka). Po części wstępnej wymienione zostały założenia metodologiczne. Wynika z nich, iż bibliografię oparto na układzie przedmiotowym uwzględniającym jedynie południowy fragment dawnych Prus Wschodnich. Nie ujęto, z nielicznymi wyjątkami, prac dotyczących Powiśla, Ziemi Elbląskiej, Kraju Kłajpedzkiego czy także części współcześnie należącej do Rosji (obwód kaliningradzki). Jak podkreślają same autorki, „publikacja ta jest pierwszą samoistną bibliografią historii kultury i dziedzictwa kulturowego regionu, która ukazuje bogactwo spuścizny różnych nacji i grup wyznaniowych, a zarazem wskazuje, która problematyka jest rzadziej poruszana w polskim piśmiennictwie”.

Bibliografia obejmuje 3823 pozycje wydane drukiem po 1989 r. Autorki uwzględniły przede wszystkim wydawnictwa w języku polskim. Może to trochę dziwić i wzbudzać wątpliwości, zwłaszcza że jest to bibliografia kultury i dziedzictwa kulturowego Warmii i Mazur, bez ograniczenia językowego w tytule. Odnotowano tylko wydawnictwa dwujęzyczne (artykuły i książki).

Informacje potrzebne do sporządzenia bibliografii autorki zaczerpnęły z następujących źródeł: *Bibliografii historii Pomorza Wschodniego i Zachodniego oraz krajów regionu Bałtyku*, *Bibliografii Warmii i Mazur*, *Przewodnika Bibliograficznego*, *Bibliografii Zawartości Czasopism* oraz baz katalogowych Książnicy Kopernikańskiej w Toruniu i Elbląskiej Biblioteki im. C. Norwida. Ostatnie cztery z wymienionych źródeł mają również swoje elektroniczne katalogi zamieszczone w Internecie.

Przy prezentowaniu zawartości przyjęto systematyczny układ rzeczowy, wyodrębniony w ośmiu działów (1. Zagadnienia ogólne; 2. Krajobraz kulturowy; 3. Historia kultury; 4. Historia Kościołów; Stosunki narodowościowe, narodowe i regionalne; 6. Etnografia; 7. Architektura. Sztuka; 8. Świadomość. Tożsamość kulturowa i regionalna) z podziałem na poddziały. Pracę uzupełnia wykaz skrótów stosowanych w bibliografii. Całość zamykają indeks autorski i przedmiotowy.

Autorki tej cennej pracy nie ustrzegły się drobnych błędów rzeczowych. Odnosząc się np. do jednego z rozdziałów pracy Erwina Kruka *Szkice z mazurskiego brulionu* zatytułowanego *Biskup z Mazur* rozszyfrowują go jako Janusza Jaguckiego. Jest to ze wszech miar trafne. Szkoda tylko, że obok imienia i nazwiska znalazła się data urodzin i śmierci jego ojca, seniora ewangelickiej diecezji mazurskiej ks. Alfreda Jaguckiego.

Całość pracy należy jednak ocenić pozytywnie. Jest ona bardzo pomocnym przewodnikiem po naukowym dorobku dotyczącym Warmii i Mazur powstałym w ostatnich dwudziestu latach.

Jarosław Kłaczek